

Az Országos Társadalombiztosító Intézet szervezete és működése

ELŐADTA LENGYEL ERVIN

Az érdekelt embertömegek nagysága, a megvalósítandó feladatok sokasága és sokszerűsége, valamint az ennek megfelelően kiépült szervezet méretei és egész tevékenységének súlya szerint is legnagyobb magyar szociálpolitikai intézmény: az Országos Társadalombiztosító Intézet kívánja most magát mintegy bemutatni és a belügyminiszter úr önmagyméltóságának felhívása alapján nekem, mint az intézeti ügyvitel vezetőjének jutott az a megtiszteltetés, hogy ennek az intézetnek szervezetét és működését ismertessem.

Komoly érdeklődésre is számíthatna s az Intézet kellő szemléleti távlatba beállítása érdekében is kívánatos lenne, hogy – mielőtt ennek a feladatnak érdemi teljesítésére rátérek – szóljak a szociális biztosításról általában és vázoljam azt az utat, amelyet a magyar szociális biztosítás eddig megtett. Előadásom korlátozott terjedelme sajnos meggátol ebben. Mégis fel kell hívnom a figyelmet arra, hogy a magyar szociális biztosítás múltjára és jelenére egyaránt önérzetes büszkeséggel tekinthetünk, mert e téren sok tekintetben megelőztük az iparosultabb és gazdagabb külföldet és úttörő munkásságunk eredménye ott is például szolgálhatott.

Az iparforgalmi népesség munkavállalói rétege betegségi és baleseti biztosításának új nyomokon elindítását jelenti az 1927: XXI. törvénycikk megalkotása. Ezt követte az öregségi, rokkantsági, özvegységi és árvasági biztosításról rendelkező 1928: XL. törvénycikk. Ez a két törvény a bányanyugdíjbiztosításról rendelkező 1925: XXXIV. törvénycikkkel együtt a mai magyar társadalombiztosítási jog kódexe.

Az Országos Társadalombiztosító Intézet feladatait részint a központban, részint helyi szervei: a kerületi pénztárak és a vállalati pénztárak útján teljesíti. A kerületi pénztáraknak kirendeltségei lehetnek; csekélyebb helyi taglétszám esetében a helyi feladatok ellátását szerződéses alapon közigazgatási alkalmazottakra, ipartestületekre vagy magánegyénekre lehet bízni. A kerületi pénztárak és kirendeltségek számát, területét és székhelyét az Intézet igazgatóságának meghallgatásával a belügyminiszter állapítja meg. Intézetünknek ezidőszerint 28 kerületi pénztára, 2 kirendeltsége és 17 vállalati pénztára van, ide nem számítva a Cseh-Szlovákiától visszacsatolt területen működő és Intézetünk keretébe még be nem illesztett 9 kerületi betegbiztosító intézetet és 1 kirendeltséget.

Az OTI ügyeit részint önkormányzati alapon, részint ügyvitel körében intézi. Az önkormányzati szervek alakításának legfontosabb jellemzője a biztosításra kötelezett munkavállalók és a munkaadók számegegyenlősége (paritásos képviselő).

Az OTI önkormányzatának szervei kétfélek, mégpedig: központiak és helyiek.

A központi önkormányzati szervek közül legfontosabb a közgyűlés, amely rendszerint évenként egyszer ül össze. Ez 360 országos, az intézeti tagok által lajstromos szavazással választott tagból áll. További 68 tagot azok a különálló betegségi biztosító intézetek küldenek az OTI közgyűlésébe, amelyeknek baleseti biztosításra kötelezett tagjai vannak. A közgyűlés hatáskörébe tartoznak az országos jellegű s egyébként is legfontosabb elhatározások., így elsősorban az intézeti alapszabálynak, a betegsegélyezési rendtartásnak, a baleseti biztosítási veszélyességi táblázatnak és az öregségi, rokkantsági, özvegyeségi és árvasági biztosítás egészségvédő és gyógyító eljárási rendtartásának megalkotása és módosítása. A közgyűlés állapítja meg – többek között – a költségvetést és határoz a zárószámadról is.

A közgyűlés saját kebeléből választja a 40 tagú igazgatóságot, amely gyakrabban (rendszerint havonként egyszer) ülésező, mozgékonyabb központi önkormányzati szerv. Hatáskörébe tartozik számos, a törvényben és az alapszabályban megjelölt ügy így pl. az egészségvédő és balesetelhárító óvórendszabályok kibocsátása és ilyen óvóintézkedések fogantatásának elrendelése, nagyobb értékű dologi szükségletek fedezését célzó szerződések kötése, az öregségi, rokkantsági, özvegyeségi és árvasági biztosítás egészségvédő és gyógyító eljárási alapja felhasználásának megállapítása, az Öregségi, rokkantsági, özvegyeségi és árvasági biztosítási járuléktartalékalap gyümölcsöző elhelyezésének megállapítása és általában minden olyan önkormányzati ügy, amelyet a törvény, vagy az alapszabály nem utal más önkormányzati szerv hatáskörébe. Az igazgatóság készíti elő a közgyűlés hatáskörébe tartozó ügyeket is és sürgős esetekben a közgyűlés helyett, annak utólagos jóváhagyásával határozhat olyan ügyekben is, amelyeket a törvény a közgyűlés hatáskörébe utal.

Az igazgatóság saját kebeléből választja a 10 tagú elnökséget. Ennek hatáskörébe tartozik az intézet ügyvitelének ellenőrzése, az igazgatóság hatáskörébe tartozó ügyek előkészítése és halaszthatatlan sürgősség esetében – az igazgatóság utólagos jóváhagyásának fenntartásával – azoknak az ügyeknek intézése is, amelyek az igazgatóság hatáskörébe tartoznak. Az OTI kinevezett alkalmazottainak fegyelmi ügyeiben való elsőfokú bíráskodás is az elnökség hatáskörébe tartozik. Az elnökség rendszerint hetenként egyszer tart ülést.

A 6, 8 és 12 tagú kártalanító bizottságokat a közgyűlés tagjai közül választja. Ezek feladata a fontosabb baleseti kártalanítási igények, nevezetesen a járadékok, a végkielégítések és a költségesebb gyógyászati segédeszközök tárgyában határozás. A baleseti biztosítás általános üzletágában öt, e biztosítás bányüzletágában pedig egy – összesen tehát hat – kártalanító bizottság működik. Az általános üzletággal kapcsolatos kártalanító bizottságok az alapszabály rendelkezése szerint szakmai csoportosításban alakulnak. Ez lehetővé teszi, hogy az egyes csoportokba foglalt ipari üzemekben előforduló balesetek és foglalkozási betegségek ügyében e bizottságok a legnagyobb szakszerűséggel és alaposággal tudjanak határozni.

A közgyűlés által saját kebeléből választott, 12 tagú járadékmegállapító bizottság feladata az öregségi, rokkantsági, özvegyeségi és árvasági biztosítás keretében előforduló járadék- és végkielégítési igények tárgyában határozás.

Az alapokat ellenőrző bizottságot ugyancsak a közgyűlés választja saját kebeléből; 8 tagból áll. Ez a bizottság ellenőrzi azt, hogy az öregségi, rokkantsági, özvegyeségi és árvasági biztosítás járuléktartalékalapjának, valamint egészségvédő és gyógyító eljárási

alapjának felhasználása, elhelyezése stb. a vonatkozó határozatoknak megfelelően történik-e.

A közgyűlés bányaérdekeltségű tagjai által saját kebelükből választott, 10 tagú bányanyugbérbiztosítási választmány e biztosítási ág önkormányzati ügyeit intézi azoknak az ügyeknek kivételével, amelyek a közgyűlés bányaérdekeltségű tagjai által saját kebelükből választott 6 tagú bányanyugbérmegállapító bizottság hatáskörébe tartoznak. Ez az utóbbi bizottság a bányanyugbérbiztosítás keretében előforduló nyugbérigények tekintetében van hivatva határozni.

A helyi önkormányzati szervek: a kerületi választmányok és a vállalati pénztári választmányok tagjainak választása az illető pénztár kötelekébe tartozó intézeti tagok által a közgyűlési (országos) választással egyidejűleg történik. A budapesti kerületi választmány 60, a többi nagyobb kerületi pénztáraknál működő kerületi választmányok 30-30, a kisebbeknél működő választmányok 20-20 tagból állanak. A választmányok hatásköre az illető helyi szerv ügyvitelének ellenőrzésén felül azokra az ügyekre terjed, amelyeket a törvény felsorol.

Mind a közgyűlés, mind a többi önkormányzati szervek vezetésének, tanácskozá-
sának és határozathozatalának módját részletesen az Intézet alapszabálya szabja meg.

Az OTI önkormányzatának élén az elnök áll, akit akadályoztatása esetében az általa megállapított rendben az alelnökök egyike helyettesít. Mind az elnököt, mind a két alelnököt a minisztérium előterjesztésére az államfő nevezi ki. Sem az elnök, sem az alelnökök nem lehetnek az Intézet tagjai, sem mint munkaadók, sem mint biztosítottak; ez a rendelkezés azonban a háztartási munkaadókat nem zárja ki.

Az elnök az önkormányzat minden központi szervének elnöke és ezek az önkormányzati szervek csak az elnöknek vagy helyettesének elnöklése alatt hozhatnak érvényes határozatokat.

Az elnök vagy helyettese az önkormányzati szervek határozatai ellen a határozat hozatalától számított három nap alatt előterjesztést tehet a belügyminiszterhez s az előterjesztéssel megtámadott határozatok végrehajtását a miniszter intézkedéséig fel is függesztheti. Nincs előterjesztésnek helye olyan ügyekben, amelyek a társadalombiztosítási bírászkodás útjára tartoznak. Az ilyen ügyekben az elnök vagy helyettese a határozat meghozatalától számított 15 nap alatt a bírósághoz fellebbezhet.

A kerületi választmány elnöke az illető kerületi pénztár ügyvezetője, tehát intézeti tisztviselő; a budapesti kerületi választmány elnöke a vezérigazgató. A vállalati pénztári választmány elnöke az illető vállalati pénztárt fenntartó munkaadó vagy annak megbízottja.

A választmányi határozatok ellen a választmány elnöke szintén előterjesztéssel élhet, de nem a belügyminiszterhez, hanem az Intézet igazgatóságához; társadalombiztosítási bírósági útra tartozó ügyben pedig az illetékes bírósághoz fellebbezhet.

Az OTI és az általa fenntartott rendelőintézetek, gondozók, kórházak, gyógyintézetek, üdülőtelepek, fürdő- és egyéb üzemek ügyvitelét – a vállalati pénztárak ügyvitelét kivéve, amelyről saját közegeikkel saját költségeikre a pénztárakat fenntartó munkaadók gondoskodnak – a törvény szerint kinevezett, illetőleg felvett intézeti alkalmazottak látják el. A központi szolgálatra beosztott alkalmazottak főnöke a vezérigazgató, a kerületi szolgálatban, illetőleg intézményi beosztásban működő alkalmazottak főnöke a kerületi pénztár, illetőleg intézmény ügyvezetője. Az ügyvezetői megbízást a vezérigazgató előterjesztésére a belügyminiszter adja.

A vezérigazgató gyakorolja a felsőbb felügyeletet a helyi szervek és intézmények ügyvitele felett, azoknál maga vagy megbízott tisztviselő útján ügyviteli vizsgálatokat tart, részükre ügyviteli utasításokat bocsát ki. A vezérigazgató állapítja meg az Intézet központi szolgálatának ügybeosztását, ő szervezi az ú. n. fő- és ügyosztályokat, ő jelöli ki ezek vezetőit és ő osztja be a központi szolgálatra rendelt alkalmazottakat az egyes osztályokba. Az általános hivatali rend- és fegyelemtartás ugyancsak a vezérigazgató hatáskörébe tartozik.

Az intézeti tisztviselők az állami rendszerű IV-XI. fizetési osztályokba vannak sorozva. Közülök a VII. és ennél alacsonyabb fizetési osztályba tartozókat, valamint a kezelőket és altiszteket a belügyminiszter, a VII.-nél magasabb fizetési osztályokba tartozókat pedig a belügyminiszter előterjesztésére az államfő nevezi ki. A díjnokokat, kiegészítő szolgálókat, havibéresekét és a hozzájuk hasonló ideiglenes alkalmazottakat a vezérigazgató veszi fel.

Az OTI alkalmazottai közhivatalnokok. Képesítésükre, jogaikra, kedvezményeikre, kötelességeikre vonatkozólag az állami tisztviselőkre és egyéb alkalmazottakra fennálló jogszabályok érvényesek. Az alkalmazottak illetményei az OTI-t terhelik, ugyanígy a nyugdíjterhek is.

Az OTI a biztosítottak és családtagjaik orvosi ellátását (gyógykezelését) csak kis részben végzi el saját kórházaiban és gyógyintézeteiben, amelynek igazgató-főorvosai, osztályos főorvosai, alorvosai és segédorvosai egyébként az Intézetnek a többi tisztviselővel egy tekintet alá eső tisztviselői. Az orvosi ellátás feladatainak legnagyobb része a rendelőintézetekben vagy az orvosi körzetekben működő szerződött (megbízott) orvosokra hárul. Ezeknek működését és illetményeit a szerződött orvosok működési szabályzata és illetmény szabályzata szabályozza, jogaikat és kötelességeiket pedig az Intézet nevében az Intézet elnöke által velük kötött szerződés részletezi.

A szerződött orvosoknak érdekképviselői szervei az orvosi tanácsok. Minden kerületi pénztár székhelyén kerületi orvosi tanács, Budapesten pedig ezenfelül központi orvosi tanács működik. A szerződött orvosok közvetlen főnöke a kerületi pénztári főorvos, a központi egészségügyi szolgálat vezetője és ellenőrzője pedig a főorvos-igazgató. Mind a kerületi pénztári főorvosok, mind a főorvos-igazgató rendes intézeti tisztviselők, akiknek az ugyancsak tisztviselői minőségű ellenőrző és felülvizsgáló orvosok segédkeznek.

A szerződött orvosok illetményeit az úgynevezett orvosi költségtömegeből fizeti az Intézet. Az orvosi költségtömeg képzésére mindig a betegségi biztosítási járulékelőírásnak (nem járulékbévetelnek) egy meghatározott százalékát kell fordítani. Ez a megoldás lehetővé teszi azt, hogy a szerződött orvosok illetményeinek összege általában arányban van a végzett orvosi munkával. Ha pl. az orvosi ellátásra jogosult biztosítottak száma emelkedik, ezzel természetesen együtt nő a járulékelőírás és következésképpen az orvosi költségtömeg is. Az illetményarányosítás pedig automatikusan akként történik, hogy az Intézet a meghatározott összegű (fix) havi illetményeken felül megmaradó úgynevezett tömegfelesleget egy-egy költségvetési év lezárása után a szerződött orvosok között arányosan felosztja.

Az OTI-nál szervezett állások száma: 1. rendszeres illetményben részesülőké 2.680 fő, 2. nem rendszeres illetményben részesülőké 668 fő, 3. létszámba nem tartozóké 336 fő, összesen 3.684 fő, 4. szerződött orvosoké (az orvosi költségtömeg terhére) 2.317 fő, együttesen 6.001 fő. Kereken tehát 6.000 tisztviselő, egyéb alkalmazott és szerződött orvos munkálkodik az Intézet keretében a biztosítottak javára.

Az OTI önkormányzati és ügyviteli tevékenysége felett a felügyeletet a belügy-miniszter gyakorolja. A belügyminiszter az OTI ügy- és vagyonekezelését saját közegeivel a helyszínen megvizsgálhatja, váratlan rovincsolásokat tarthat, kimutatásokat követelhet és általában örökös az, hogy az Intézet a törvényt, az alapszabályt és egyéb szabályzatokat megtartsa, törvényszerű kötelezettségeit teljesítse, kellő takarékosággal járjon el és bevételeit törvényszerű rendeltetésükre fordítsa. Miniszteri jóváhagyás előtt azokat az önkormányzati határozatokat, amelyeknek érvényességéhez ez a jóváhagyás szükséges, nem lehet végrehajtani. Az Intézet önkormányzatának oly határozata ellen, amely társadalombiztosítási bíraskodás útjára nem tartozik, az érdekelt fél és az illető önkormányzati szerv tagja tizenöt nap alatt panasszal élhet a belügyminiszterhez. A miniszter a határozatot panasz esetében vagy a nélkül is – hivatalból – megsemmisítheti, ha az a törvénnyel, rendelettel, alapszabállyal, az önkormányzat valamely szabályzatával, a közérdekkel vagy az Intézet fontos érdekével ellenkezik. Ha az önkormányzat szabályszerű új határozat hozatalát megtagadja vagy ismételten meg nem felelő határozatot hoz, a belügyminiszter szükség esetében az önkormányzati szerv megfelelő határozatáig maga intézkedhetik. A m. kir. minisztérium azoknak az önkormányzati szerveknek, amelyek jogellenesen működnek, működését felfüggesztheti és e szerveket fel is oszlathatja, ha törvényszerű működésük másként nem biztosítható.

Az állam a társadalombiztosítás által megvalósított nagyfontosságú közérdeket különös elismerésben részesíti azzal, hogy az OTI és a MABI ügyviteli költségeihez évi 2,400.000 P hozzájárulást ad. Ennek az összegnek 90%-a, vagyis 2,160.000 P az OTI-t illeti. Itt említem meg, hogy az 1937. évben az összes biztosítási ágak szolgálatával felmerült ügyviteli költség az állami hozzájárulás összegének leszámításával együttesen 8,798.342 pengőt tett.

Ezen a ponton néhány szóval érinteni óhajtanám a társadalombiztosítási bíraskodás kérdését, amely szorosan kapcsolódik bele Intézetünk életébe. Ezt a kérdést az 1932: IV. törvénycikk szabályozta újra, amely az addigi szakbírói rendszert elejtette.

Társadalombiztosítási ügyekben ma a következő kir. bíróságok járnak el: 1. a budapesti központi kir. járásbírói és azok a kir. járásbírói, amelyeket az igazságügy-miniszter ezzel a hatáskörrel felruház, 2. a budapesti kir. ítélőtábla.

A kir. járásbírói elsőkön bíraskodnak. A budapesti kir. ítélőtábla társadalombiztosítási ügyekben ezeknek fellebbviteli felsőbírói; bizonyos törvénnyel meghatározott ügyekben azonban elsőkön jár el; határozatait fellebbvinni nem lehet. A kir. járásbírói ítélőbírói, továbbá egy munkaadó és egy munkavállaló ülnökből álló tanácsban bíraskodnak mindazokban az ügyekben, amelyeknek tárgya ellátási igény, illetőleg amelyek társadalombiztosítási jogviszonyon alapulnak.

Az Országos Társadalombiztosító Intézet működésének vizsgálatánál mindenképp az kell szemügyre venni, hogy az intézet tevékenysége kikre vonatkozik vagy mászóval az Intézet által ellátott biztosítás milyen személyekre terjed ki.

Az 1927: XXI., az 1928: XL. és az 1925: XXXIV. törvénycikkkel szabályozott szociális biztosítási rendszerünk a biztosítási kötelezettség elvi alapján épül fel, vagyis a biztosítás keretébe tartozók körét állami akaratnyilvánítás határozza meg. Bizonyos korlátozott terjedelemben fennáll ugyan az önkéntes biztosításnak (önkéntes továbbfizetéssel biztosításnak) lehetősége is, azonban ennek jelentősége a biztosítási kényszer általános szabálya mellett mind elvileg, mind gyakorlatilag eltörpül.

A törvényi felsorolás mellőzésével a biztosítási kötelezettség kereteit bátran akként határozhatjuk meg, hogy biztosításra kötelezett minden olyan vállalat, üzem, hivatal vagy foglalkozás, amely nem esik a mezőgazdaság, az erdei termelés, az állattenyésztés, a halászat, a kert- és szőlőművelés, a selymeszet, a méhészet vagy a tengeri hajózás körébe.

A biztosítási kötelezettség alá eső személyek (munkavállalók) körének meghatározása már nem teljesen egységes. Elvileg biztosításra kötelezett ugyan – nemre, korra és állampolgárságra tekintet nélkül – minden biztosítási kötelezettség alá eső vállalatnál, üzemben, hivatalban vagy foglalkozásban szolgálatot teljesítő munkavállaló, azonban i. a betegségi biztosításban a tisztviselők és bizonyos hasonló állásban levő, rendszerint havi vagy évi fizetéssel alkalmazottak csak abban az esetben kötelezettek biztosításra, ha javadalmazásuk havonként 300 pengő, illetőleg évenként 3.600 pengő összeget meg nem halad, 2. az öregségi, rokkantsági, özvegyeségi és árvasági biztosításban pedig a most felsorolt munkavállalók biztosítási kötelezettsége csak akkor áll fenn, ha javadalmazásuk havonként 500 pengő, illetőleg évenként 6.000 pengő összeget meg nem halad. A baleseti biztosítási kötelezettség nem függ a javadalmazás nagyságától.

Az 1927: XXI. és az 1928: XL. törvénycikkek a személy szerinti biztosítási kötelezettséget az előbb említettek felül még egyes más munkavállalói csoportokra is megállapítják; így pl. a háztartási alkalmazottakra és a házmesterekre (segédházmesterekre) is. A háztartási alkalmazottaknak öregségi, rokkantsági, özvegyeségi és árvasági biztosítási kötelezettsége, a házmestereknek (segédházmestereknek) pedig mindhárom biztosítási kötelezettsége azonban függőben van.

Az idézett törvénycikkek a különböző biztosításokkal vonatkozásban a biztosítási kötelezettség alól való mentességet állapítanak meg. Itt csak azt emelem ki, hogy a betegségi biztosítási kötelezettség nem terjed ki azokra az állami, törvényhatósági és községi alkalmazottakra, valamint a nem állami tanszemélyzet országos nyugdíjintézete kötelékébe tartozó azokra az alkalmazottakra, akik betegség esetében illetményeiket legalább hat hónapon át megkapják. A községi bírák, másodbírák és tanácsbeliek e tisztségük alapján nem esnek biztosítási kötelezettség alá.

A biztosítási kötelezettség egyébként általában csak a főfoglalkozás alapján áll fenn, a baleseti biztosításban azonban a mellékfoglalkozás is biztosítási kötelezettség alá esik.

Az 1925: XXXIV. törvénycikk alapján szabályozott kötelező bányanyugbér-biztosítás hatálya alá esnek a bányatörvény hatálya alá tartozó bánya- és kohóüzemek és melléküzemeik, úgyszintén az említett üzemekkel kapcsolatos azok az üzemek, amelyek alkalmazottai bányatárspénztári kötelékbe tartoznak. Személy szerint bányanyugbér-biztosításra kötelezettek – nemre, korra és állampolgárságra tekintet nélkül – a most felsorolt üzemek munkavállalói; bizonyos munkavállalókra a biztosítási kötelezettség csak akkor terjed ki, ha javadalmazásuk a havi 500 pengőt, illetőleg az évi 6.000 pengőt nem haladja meg.

Az OTI működése az ország egész területére kiterjed; a közelmúltban visszaszavatolt felvidéki területek azonban egyelőre még tevékenységi körén kívül esnek. A betegségi biztosítást mindazokra a biztosítottakra és munkaadóikra az OTI látja el, akik e szempontból nem tartoznak valamely különálló betegségi biztosító intézet kötelékébe. A betegségi biztosítás szempontjából a Magánalkalmazottak Biztosító Intézetének kötelékébe tartoznak a magánalkalmazotti jellegű munkavállalók közül mindazok, akik Budapest, Budafok, Kispest, Pestszenterzsébet, Rákospalota és Újpest területén biz-

tosításra kötelezett vállalatokban, üzemekben, hivatalokban és foglalkozásokban foglalkoznak és mindezek munkaadói. A Magyar Hajózási Betegségi Biztosító Intézet kötelékébe tartoznak a hajózási, kotró-, rév-, komp- és tutajozó vállalatoknál foglalkozó munkavállalók és ezek munkaadói. A többi különálló betegségi biztosító intézet kötelékébe az illető intézetet fenntartó vállalat munkavállalói és munkaadójuk tartoznak. A baleseti biztosítást országosan egyedül az OTI látja el. Az öregségi, rokkantsági, özvegységi és árvasági biztosítást az OTI látja el mindazokra a munkavállalókra nézve, akik e szempontból nem tartoznak a MABI kötelékébe. Minthogy azonban a MABI-nak a betegségi biztosítási illetékességi területén túl terjedő helyi szervezete nincs, az öregségi, rokkantsági, özvegységi és árvasági biztosítás helyi tennivalóit vidéken – a kapcsolatos ügyviteli költségek megtérítése ellenében – a MABI helyett az OTI helyi szervei látják el. A bányanyugbérbiztosítást – két állami üzem kivételével – valamennyi bányanyugbérre biztosítottal és munkaadóikkal vonatkozásban az OTI látja el.

Az OTI betegségi biztosítása két üzletágban: az általános és a háztartási üzletágban működik. A háztartási üzletágba tartoznak a háztartási alkalmazottak és munkaadók, az általánosba a többi munkavállalók és munkaadók. Az 1937. év átlagában az általános üzletágon a biztosítottak létszáma 650.321 fő, a munkaadók létszáma 110.871, míg a háztartási üzletágon a biztosítottak létszáma 144.869 fő, a munkaadóké pedig 122.151, összesen tehát a biztosítottaké kereken 800.000, a munkaadóké pedig 233.000 volt. Tekintve, hogy az igényjogosult családtagok száma tapasztalat szerint a biztosítottak számának háromnegyedét teszi, 800.000 biztosított után mintegy 600.000 főre lehet becsülni az igényjogosult családtagok számát. 1937-ben tehát 1,400.000 ember, vagyis Csonkamagyarország össznépeességének 15.44%-a részesült az OTI részéről betegségi biztosítási gondoskodásban. Még jellemzőbb számot ad egy-egy kifejezetten ipari középpont idevonatkozó számadatainak vizsgálata. Így pl. a budapesti kerületi pénztár ellátásában álló budapesti biztosítottak és családtagjaik kereken 400.000 főnyi tömege a székesfőváros összes lakosságának mintegy 40%-át teszi.

Az intézeti ügyviteli munkának jelentékeny részét a biztosított minőség, vagyis a biztosítási igényjogosultság igazoltatására kell fordítani. Ezt a nagyon fontos és - sajnos – sok súrlódással járó, „jogosítás”-nak nevezett munkát nélkülözhetlenné teszi a szolgáltatások jogosulatlan igénybevételére irányuló állandó törekvés. A jogosítás lényegileg a munkaviszony fennállásának igazolása a munkaadó részéről és a munkaadói igazolás valódiságának elbírálása az Intézet részéről. A munkaadó igazolványt ad a biztosítottnak, az Intézet pedig megvizsgálja egyrészt azt, hogy a munkaadói igazolvány tartalmazza-e az összes szükséges adatokat, másrészt pedig elbírálja, vajjon az illető biztosítottnak az igazolt munkaviszony alapján van-e joga az adott esetben igényelt szolgáltatáshoz. Figyelemmel arra, hogy a segélyezési igényekkel kapcsolatban csupán a budapesti kerületi pénztárnál hetenkint átlag mintegy 30.000 az ügyfélforgalom s a felek jelentős része elsősorban jelentkezik (amikor tehát jogosítani kell), nyilvánvaló annak az ügyviteli munkának nagysága, amelyet el kell látni csak azért, hogy maga az ügyintézés megindulhasson. (Az említett számban nincs benn a rendelőintézeti, táppénzfizetési, továbbá a munkaadói ügyfélforgalom.) Nagy probléma a jogosítás kérdésének mind az érdekeltekre, mind az Intézetre lehető legegyszerűbb s mégis biztonságos, a mainál jobb megoldása. Különösen sok vita tárgya az arcképes igazolványi rendszer bevezetése; a kérdés azonban még nem forrott ki teljesen, mert a szóbanlévő igazolási rend-

szer ellen a vele járó nagy költségen felül még számos más elvi és gyakorlati aggály lehet érvényesíteni.

A betegségi biztosítás az igényjogosult biztosítottaknak és ezek családtagjainak betegségi, anyasági és haláleseti segélyeket nyújt.

A betegség esetében a biztosítottak részére nyújtott szolgáltatások ezek: *a)* orvosi gyógykezelés, *b)* gyógyszer, nem ellátásos gyógyfürdő, gyógyvíz és kevésbé költséges gyógyászati segédeszköz, *c)* táppénz a keresőképtelenséggel járó betegség negyedik napjától kezdve az átlagos napibér 50%-ában, *d)* kórházi és tüdőbetegszanatóriumi ápolás.

A családtagok részére orvosi gyógykezelést gyógyszert, nem ellátásos gyógyfürdőt, gyógyvizet, kevésbé költséges gyógyászati segédeszközt és kórházi ápolást (de nem tüdőbetegszanatóriumi ápolást) nyújt a betegségi biztosítás. A biztosított kórházi, tüdőbetegszanatóriumi és ellátásos gyógyfürdői ápolása esetében a családtagok részére ú. n. féltáppénz jár. A betegségi segélyezés leghosszabb időtartama egy év, a családtag részére járó kórházi ápolás kivételével, amely ugyanabból a betegségből folyólag egy éven belül 28 napnál több nem lehet.

Szülés esetében a biztosított nőt a következő segélyek illetik: *a)* szülészeti segédkezés és gyógykezelés, *b)* terhességi segély a szülést megelőző hat hétre, az átlagos napibér 60, illetőleg 72%-ában, *c)* gyermekági segély a szülés napjától számított hat héten át ugyancsak az átlagos napibér 60, illetőleg 72%-ában, *d)* szoptatási segély a gyermekági segély megszűnését követő tizenkét hétre napi 60 fillér összegben.

A biztosított feleségét megilleti szülés esetében a szülészeti segédkezés és gyógykezelés, továbbá terhességi segély négy hét és gyermekági segély hat hét tartamára napi 40 fillér összegben, végül szoptatási segély a gyermekági segély megszűnte után tizenkét héten át; ennek összege egy napra 30 fillér.

Halál esetében – csak a biztosított után – temetési segélyt ad a betegségi biztosítás az elhalt átlagos napibérének harmincszoros összegében.

Az említett segélyek mind a törvényben megszabott olyan segélyek, amelyeket az Intézetnek mindenképen nyújtania kell. Vannak azonban ú. n. túlmenő segélyek is, amelyeket a törvénytől való korlátokon belül az alapszabály engedélyezhet. Ilyen segély a költségesebb gyógyászati segédeszköz vagy az ellátásos gyógyfürdő nyújtása, a családtag részére tüdőbetegszanatóriumi ápolás stb.

Nem lenne teljes a betegségi biztosítási ág szolgáltatásainak ismerete néhány jellemző számadat felemlítése nélkül. A keresőképés (nem táppénzes) biztosítottak, valamint a családtagok részére nyújtott gyógykezelések eseti száma 8,865.807, a keresőképteleneknek nyújtott gyógykezelések eseti száma 2,005.787 volt az 1937. év folyamán.

Miként már említettem, a gyógyintézetten kívüli (ambuláns) gyógykezelés munkája a szerződött orvosokra hárul számuk 1.416. Az igényjogosultak az Intézet által kijelölt orvost vehetik igénybe és csak sürgős szükség esetében fordulhatnak idegen orvoshoz. Az ú. n. körzeti kezelőorvosok javaslatára az igényjogosultak szakorvosi vizsgálatot és ennek eredménye szerint szakorvosi kezelést is kaphatnak.

Az Intézetnek ezidőszert (amelyeknek legnagyobb része a korszerű követelményeknek teljesen megfelel) Budapesten 13, vidéken 22, országosan tehát 35 rendelőintézete van. Ezekben a szakrendelések száma 25 szakon összesen 344, amelyek közül Budapesten 170, vidéken pedig 174 működik. A szakrendelések nagy teljesítményének jellemzésére elegendő annak felemlítése, hogy a budapesti rendelőintézetekben az orvosok

átlag heti 90.000 esetben nyújtanak kezelést; ebből több mint heti 32.000 eset a központi székházban működő rendelőre jut.

A szerződött orvosokat illető orvosi költségtömeg és a költségtömegen kívüli juttatások (nyugdíjjárulékok, fuvar költség stb.) együttes összege az 1937. évben kerekén 6,260.000 P volt.

Az OTI öt saját gyógyintézményében az 1937. évben 1.572 ágyhely volt; az ágyhelyek kihasználása csaknem 100%-os, mert 1937-ben átlag 360 napon át voltak az ágyhelyek elfoglalva. Az OTI természetesen nem tudja saját gyógyintézményeiben elhelyezni valamennyi igényjogosultját, hanem azokat túlnyomórészt más (állami, törvényhatósági, községi stb.) kórházakban és gyógyintézetekben ápolatja, amelyeknek évenként több mint 9,000.000 P ápolási díjat fizet, úgyhogy ezek ápolási teljesítményének kerekén 12%-át az OTI betegek adják.

A házi gyógyszerárak 423.509 darabszámú (12.68%) vényforgalmát nem tekintve, külső gyógyszerértéktől beváltott az Intézet az 1937. év folyamán 2,915.443 (87.32%) gyógyszerértéket 3,148.560 P összeggel.

Az 1937. év folyamán a keresőképtelenséggel járó 291.896 esetnek keresőképtelenségi napjai 10,530.783-at tettek. Az évi összes segélyezési költség 39,775.101 P volt. Ebből az összegből 13,845.428 P volt az igényjogosultaknak kifizetett készpénzsegély, míg a többi ú. n. természetbeni szolgáltatás költsége volt.

A betegségi biztosítás igen tetemes költségeinek fedezetét a biztosítási járulékok adják. A járulékfizetés előleges felosztó-kirovó rendszer alapján, a napibérosztályokhoz igazodó átlagos napibérek szerint történik. A napibérosztályokba besorozásnál a biztosított mindennemű, pénzbeli és természetbeni javadalmazását figyelembe kell venni. A betegségi biztosításban az Intézet alapszabálya 8 napibérosztályt állított fel, mégpedig külön napibérosztályokat az ú. n. magánalkalmazottakra és külön napibérosztályokat a többi biztosítottakra; a háztartási alkalmazottak javadalmazásuk nagyságára tekintet nélkül egyetlen napibérosztályba tartoznak. Ezidőszert a betegségi biztosítási járulék kulcsa az átlagos napibér 6%-a, illetőleg az ú. n. magánalkalmazottakkal vonatkozásban az átlagos napibér 5.14%-a, míg a háztartási alkalmazottak után napi 12 fillér, illetőleg havi 360 P járulékot kell fizetni. A járulékot a munkaadó köteles fizetni, a járulék felét azonban munkavállalója javadalmazásából levonhatja.

Az Intézet betegségi biztosítási járulékelőírása 1937-ben 48,559.153 pengőt – mégpedig az általános üzletágon 42,607.848, míg a háztartási üzletágon 5,951.305 pengőt – tett. Nyilvánvaló, hogy a járulékelőírásból valóságos bevétel, helyesebben jövedelem csak úgy lesz, ha a munkaadók a járulékfizetési kötelezettségüknek eleget tesznek. Minthogy pedig a munkaadók kényszer alkalmazása nélkül mutatkozó fizetési készsége nem mondható teljesen kielégítőnek, igen nagy jelentősége van az Intézet betegségi, de egyben valamennyi biztosítási ágának teljesítőképessége, pénzügyi egyensúlya szempontjából annak, hogy a közigazgatási és pénzügyi hatóságok a lehető legnagyobb megértéssel segítsék elő a behajtási eljárások eredményességét. A biztosítási járulékokat ugyanis közadók módjára kell behajtani és ebben az eljárásban a behajtó hatóságok ténykedése döntő fontosságú.

Ne okozzon félreértést ugyanis az Intézet évi jelentésének az a közlése, amely szerint az 1937. évre előírt járuléknak az általános üzletágon 94.98 %-a, a háztartási üzletágon pedig 91.22 %-a folyt be ugyanabban az évben. A szóbanlévő év alatt teljesített munkaadói befizetések ugyanis nemcsak az ugyanazon évre kirótt járulékokra, hanem elsősor-

ban a munkaadóknak az előző” évekről fennálló járulékhátralékára, késedelmi pótlékára és megtérítendő betegségi segélyekből származó tartozásaira történtek és ennek az évnek eredményét különben is kedvezően befolyásolta az a körülmény, hogy kormányrendeletkezés következtében a hátralékaikat erőteljesebb ütemben törlesztő munkaadók kedvezményben részesültek.

Röviden meg kell még emlékezni arról, hogy az 1927: XXI. törvénycikk rendelkezése szerint az Intézet rendkívüli körülmények következtében felmerült betegségi biztosítási kiadások fedezésére az évi felesleg felhasználásával tartalékalapot köteles gyűjteni. A háztartási üzletágnak ilyen tartalékalapja nincsen, mert a két üzletágnak 1933-ban történt szétválasztása óta ez az üzletág egészen az 1937. évig kezelési hiánnyal zárta az eredményszámát. A betegségi biztosítási általános üzletág tartalékalapjának 1937. december 31-én mutatkozott tiszta vagyona 13,662.800 P volt, amely túlnyomórészt ingatlanokban és egy kisebb hányadában ingóságokban, berendezési tárgyakban van elhelyezve.

Az OTI által ellátott baleseti biztosítás két üzletágban működik. A bányauzletágba tartoznak a bányatörvény hatálya alá eső bányák, kohók, segédművek és ezeknek a bányatörvény hatálya alá nem eső azok az egyéb üzei is, amelyek az 1919. évi január hó i-jén már fennállottak, az általános üzletágba pedig a többi üzemek tartoznak.

Az 1937. év átlagában a baleseti biztosításban a biztosítottak száma összesen 929.916, a munkaadóké 258.613 volt. A baleseti biztosítás részéről nyújtott segélyezést a törvény kártalanításnak nevezi. Kártalanításnak üzemi baleset vagy foglalkozási betegség esetében van helye. Üzemi baleset az, amely a biztosításra kötelezett akár az üzemen, akár az üzemen kívül, de annak érdekében végzett munka közben, vagy az ily munkával, vagy a munkavállalói viszonytal összefüggésben éri. Foglalkozási betegség az, amely az illető foglalkozás különös veszélyeként áll fenn és amely keresőképességcsökkenést, keresőképtelenséget vagy halált okozhat. Azt, hogy baleseti kártalanítás szempontjából milyen betegségeket milyen üzemekkel, illetőleg milyen munkával vonatkozásban kell foglalkozási betegségeknak tekinteni, kormányrendelet állapítja meg.

A baleseti biztosítás a biztosított részére ezeket a szolgáltatásokat nyújtja: *a)* orvosi gyógykezelést, gyógyszert, gyógyfürdőt, gyógyvizet, gyógyászati segédeszközöket, mégpedig a költségesebbeket is, *b)* táppénzt ugyanolyan mértékben mint a betegségi biztosításban, de legfeljebb az első 20 héten át, *c)* a táppénzzel segélyezés lejártát követő időben a gyógykezelés befejeztéig gyógykezelési járadékot, *d)* a gyógykezelés befejezése után járadékot a keresőképességcsökkenés vagy keresőképtelenség időtartamára.

A gyógykezelés befejezése után nyújtott járadék fejében a biztosítottnak keresőképtelenség esetében a beszámítható javadalmazás kétharmadát kell folyósítani; ez a teljes járadék. A baleseti biztosításban beszámítható javadalmazás az a kereset, amelyet a biztosított a baleset bekövetkeztét megelőző egy éven át elért; a beszámítható javadalmazás legmagasabb összege évi 3.600 pengő, legkisebb összege pedig évi 300 pengő. Keresőképességcsökkenés esetében a teljes járadéknak a keresőképességcsökkenés mértékével arányos részét fizeti járadék fejében az Intézet; ez a részjáradék. 15%-ot meg nem haladó keresőképességcsökkenés esetében nincs járadék megállapításának helye; a 25%-ot meg nem haladó keresőképességcsökkenés alapján járó járadékot két év elteltével meg kell szüntetni. Van még u. n. tehetetlenségi járadék is, amely abban az esetben jár, ha a biztosított nemcsak keresőképtelenné, hanem állandó gondozásra szoruló tehetetlenné vált. A tehetetlenségi járadék legmagasabb mértéke a beszámítható javadalmazás összege.

Ha a biztosított az üzemi baleset (foglalkozási betegség) következtében meghal, a családtagoknak jár: *a*) temetkezési segély a betegségi biztosításban irányadó mértékben, *b*) járadék a halál napjától kezdve.

Az özvegy nő járadéka az elhalt biztosított beszámítható javadalmazásának 20%-a, az árvajáradék pedig egy-egy gyermek után e javadalmazás 15%-a; a teljes (szülő nélkül maradó) árva járadékának mértéke 30%. Járadékot kaphatnak bizonyos feltételekkel az elhalt biztosított által eltartott szülők, nagyszülők és unokák is.

A járadékosok száma az 1937. év végén 17.443 volt; az ezek részére egy évben fizetett járadékok összege 6,543.448 P. Az 1937. évben több, mint 37.000 üzemi balesetről érkezett bejelentés, az év folyamán 6.355 kártalanítási határozatot hoztak.

A baleseti biztosítás költségeit a baleseti biztosítási díjak és a baleseti biztosítási járulékok fedezik. Állandó összegű baleseti biztosítási díjat fizetnek a háztartási munkaadók, továbbá azok a kisebb ipari munkaadók, akik elemi erővel hajtott gépet vagy gőzkazánt számottevő termelési tényezőül nem használnak és tiznél több munkavállalót nem foglalkoztatnak, úgyszintén azok a munkaadók, akik elemi erővel hajtott gépet, vagy gőzkazánt számottevő termelési tényezőül használnak ugyan, de ötnél több munkavállalót rendszerint nem foglalkoztatnak. A többi munkaadók baleseti biztosítási járulékot fizetnek. Mind a díjak, mind a járulékok kizárólag a munkaadót terhelik, azok fejében a biztosítottak, javadalmazásából nem lehet semmit sem levonni.

A baleseti biztosítás költségeinek járulékok útján előteremtése évenkénti utólagos felosztás-kirovás útján történik, úgyhogy a számadási év folyamán felmerült összes költségeket a baleseti biztosítási díjakból befolyt összegek levonása után felosztják a baleseti biztosítási járulékot fizető munkaadók között. Ez a felosztás az üzemeknek az öt évenként alkotott veszélyességi táblázat alapján megállapított veszélyességi arányszáma és a munkaadók által a számadási évre kifizetett beszámítható javadalmazások összegének figyelembevételével történik. Ilyen módon a baleseti biztosítási ágnál tulajdonképeni kezelési felesleg vagy hiány nem fordulhat elő.

Az általános üzletág tartalékalapjának tiszta vagyona az 1937. december 31-i állapot szerint 6,700.000 P volt, a bányauzletág tartalékalapjának tiszta vagyona pedig ugyanabban az időpontban 2,154.420 P-t tett.

Az öregségi stb. biztosításban a biztosítottak átlagos száma az OTI keretében – tehát az öregségi biztosítás szempontjából a MABI-hoz tartozó vidéki, ú. n. magánalkalmazottak leszámításával – 1937-ben kereken 509.000 volt. Ennek a biztosításnak szolgáltatásai a különféle járadékok. A járadékok nemei: öregségi, rokkantsági, özvegyi, (teljes és fél-) árvajáradék és ezenfelül egy külön pótlékszerű szolgáltatás: a gyermekpótlék. A járadékok igényelhetésének két közös általános feltétele van: az ú. n. „várakozási idő” betöltése és az ú. n. „váromány” épsége. A várakozási idő a törvény szerint a biztosítási viszony kezdete és a járadékra irányuló igény bejelentése között eltelt az a biztosításban eltöltött legkisebb idő, amely e biztosítás szolgáltatásaira való igényjogosultság megszerzéséhez szükséges. A várakozási idő – egyes jelentéktelen kedvezményezett esetektől eltekintve – az öregségi járadékkal vonatkozásban 400 hét, a rokkantsági, az özvegyi és az árva járadékkal vonatkozásban pedig 200 hét. A váromány épsége azt jelenti, hogy az egyes munkaviszonyok között, illetőleg a biztosításban eltöltött időben nincs olyan megszakítás, amely miatt az előző munkaviszonyokat, illetőleg az előző biztosítási időtartamot az igényjogosultság szempontjából nem lehet figyelembe venni. Az öregségi, rokkantsági, özvegyeségi és áryasági biztosítási szolgáltatásoknak különleges felté-

telei is vannak. Így: az öregségi járadék feltétele a 65. életév betöltése; a rokkantsági járadék feltétele munkásjellegű biztosítottnál a keresőképesség több, mint kétharmadának, magánalkalmazotti jellegű biztosítottnál a keresőképesség több, mint felének elvesztése; az özvegyi és árvajáradék feltétele a biztosított elhalálózása. Munkás jellegű biztosított felesége csak akkor jogosult özvegyi járadékra, ha 65. életévét betöltötte vagy rokkant; a magánalkalmazotti jellegű biztosított özvegyére ez a korlátozás nem áll.

Az öregségi és a rokkantsági járadék két részből, mégpedig: a járadéktörzsből és a fokozódó járadékrészből áll. A járadéktörzs évi 120 P, a fokozódó járadékrész pedig a biztosított után lerótt biztosítási járulékokhoz igazodik olyképp, hogy annak évi összege munkás jellegű biztosítottnál a járulékok összegének 24%-a, magánalkalmazotti jellegű biztosítottnál pedig a járulékok összegének 19%-a. A gyermekpótlék gyermekenként a járadék 5%-a; a gyermekpótlékok összege a járadék 20%-át nem haladhatja meg. Az özvegyi járadék 50%-a, a félárva járadéka 15%-a, a teljesen árva járadéka 30%-a annak a járadéknak, amelyre az elhalt házastársnak vagy szülőnek igénye volt vagy lett volna, ha öregségi vagy rokkantsági járadékban részesült volna.

Az öregségi stb. biztosítás szolgáltatásainak folyósítása az említett várakozási időre tekintettel általában csak az 1933. év végével indult meg; azóta azonban mindinkább fokozódó mértékben történik az igények bejelentése és kielégítése. 1937. végén már 2.564 öregségi, 5.226 rokkantsági, 2.879 özvegyi és árvajáradékos volt, akik részére 1937-ben összesen 1,804.130 P járadékot fizetett ki az Intézet.

Az öregségi stb. biztosítás költségeinek fedezése elsősorban a biztosítási járulékokból történik, amelyeket a munkaadók kötelesek fizetni, azoknak felét azonban munkavállalók javadalmazásából levonhatják. A járulékkulcs a betegségi biztosításban említett átlagos napibér 3'42%-a, illetőleg 4.28%-a; az előbbi kulcs szerint a munkásjellegű biztosítottak, az utóbbi kulcs szerint pedig a magánalkalmazotti jellegű biztosítottak járulékát kell fizetni. A járulékokból 1. mindenekelőtt az e biztosítási ágat terhelő ügyviteli költségeket kell fedezni, 2. a járulékok fennmaradó részének 6 %-át az egészségvédő és gyógyító eljárási alap javára és 3. a járulékok további egész összegét az ú. n. járuléktartalékalap javára kell elszámolni. A törvény értelmében az állam az öregségi, rokkantsági, özvegyeségi és árvasági biztosítást ellátó OTI és MABI e biztosítási ágának alapjaihoz évi hozzájárulást ad. Az államháztartás súlyos helyzetére tekintettel ennek a rendelkezésnek hatályát a 6.000/1933. M. E. számú rendelet annakidején átmenetileg felfüggesztette, remélünk kell azonban, hogy az állam vállalt kötelezettségének most már belátható időn belül meg fog felelni, mert e nélkül az öregségi, rokkantsági, özvegyeségi és árvasági biztosítás biztosításmatematikai mérlegében az egyensúly veszélyeztetve lenne. A járadékokat ugyanis a járuléktartalékalapból kell fizetni. A járuléktartalékalapot tápláló járulékok és állami hozzájárulás mértékét biztosításmatematikai alapon a várományfedezeti rendszer alkalmazásával akként kell megállapítani, hogy az alap vagyona – kellő gyümölcsötetés mellett – a járadékteher állandó fedezésére akkor is elegendő legyen, ha a biztosítás felszámolása bármely adott pillanatban bekövetkeznék.

Az öregségi stb. biztosítási ág járuléktartalékalapjának tiszta vagyona az 1937. év végén mintegy 136,400.000 P volt, amelyből ingatlanokban 18,700.000 P, értékpapirokban 28,400.000 P, pénzügyi betétekben 46,000.000 P, különböző kölcsönökben 14,300.000 P volt elhelyezve, míg a tartalékalap adósai között a többi biztosítási ágak együttesen 5,800.000 P, az államkincstár pedig 23,200.000 P tartozással szerepelt.

Az egyes biztosítási ágak vagyona a törvények szerint kizárólag az illető biztosítási ág céljaira szolgál és más biztosítási ág költségeire fel nem használható. Nagy tévedésben vannak tehát azok, akik pl. a betegségi biztosítással szemben támasztott, de e biztosítás pénzügyi helyzete miatt nem teljesíthető igényük érvényesítését arra hivatkozással kívánják kierőszakolni, hogy hiszen az OTI-nak megszámlálatlan milliói vannak, amelyekkel maga sem tud mihez kezdeni és amelyeket célszerűbb volna ennek, vagy amannak a jelentkező szükségletnek céljaira felhasználni. A szóbanlevő millióknak – mint láttuk – külön rendeltetése van, azok az öreg és rokkant munkások, a munkások özvegyeinek és árváinak vagyonát alkotják, amelynek gondos, lehetőleg értékálló megőrzésétől és nagy körültekintést igénylő, kellőképp gyümölcsöző befektetésétől függ az említett személyek létfenntartását biztosító járadékok zavartalan folyósítása, tehát azokat bármily más, egyébként jogosnak és méltányosnak minősíthető célokra fordítani nem szabad.

Az 1925: XXXIV. törvénycikk alapján kiadott 4400/1926. N. M. M. és az 1.300/1929. N. M. M. számú rendeletek szervezték meg a bányanyugbértbiztosítást önálló biztosítási ágként, amelyet most országosan az OTI lát el, úgy hogy most a kincstári bányák (diósgyőri és komlói) társzpendtárainak kivételével a bányatárszpendtárak korábbi nyugbértbiztosítási feladatait az Intézet teljesíti. A bányatárszpendtárak – az említett két kivétellel – most már csak a betegségi biztosítás intézményeiként működnek.

Az OTI által ellátott bányanyugbértbiztosításban a biztosítottak 1937. évi átlagos száma 49.656 volt. A bányanyugbértbiztosítási ág a biztosítottak részére rokkantsági nyugbért, az elhalt biztosított, vagy nyugbéres özvegye részére özvegyi nyugbért, végül az elhalt biztosított vagy nyugbéres gyermekei részére árvanyugbért folyósít.

A szolgáltatások feltétele – csakúgy mint az öregségi stb. biztosításban – a várakozási idő betöltése és a váromány épsége. A várakozási idő azonban a bányanyugbértbiztosításban 10 év és a váromány épségének ismérvei is többé-kevésbé eltérnek az öregségi, rokkantsági, özvegyeségi és árvasági biztosításban meghatározott ismérvektől.

Rokkantsági nyugbért kap az a biztosított, 1. aki 65. életévét betöltötte, vagy 2. aki 60. életévét és 40. biztosítási évét betöltötte, vagy 3. aki 60. életévét betöltötte és legalább 25 biztosítási évet földalatti munkában töltött, vagy 4. aki rokkanttá vált, azaz keresőképességének több mint felét elvesztette. A rokkantsági nyugbért megállapítása úgy történik, hogy a munkás minden szolgálati éve után a reá vonatkozó szakmai csoport biztosítási alapösszegének 2%-a a nyugbért. Az özvegyi nyugbért 50, az árvanyugbért pedig 15 – illetőleg teljes árvaság esetében – 50 %-a ama rokkantsági nyugbért összegének, amely a biztosítottnak halálakor járt vagy járt volna. 1929. január 1-je óta hatályos rendelkezés alapján mindezekhez a nyugbérekhez 25%-os pótlék is jár.

1937-ben a bányanyugbéresek száma 13.202 volt. Az ebben az évben kifizetett nyugbérek összege 3.835.305 P-t tett.

A bányanyugbértbiztosítás költségeit az Intézet a bányanyugbértbiztosítási járulékokból fedezi. Itt azonban az öregségi stb. biztosítás kifogástalan várományfedezeti rendszerétől eltérően az előzetes felosztó-kirovó rendszer érvényesül oly módon, hogy egy évnek jövedelmei éppen csak hogy fedezik vagy alig valamivel haladják meg az évi költségeket. Ennek oka, hogy az Intézet a bányatárszpendtárak nyugbértbiztosító osztályainak felszámolásával olyan terheket volt kénytelen vállalni, amelyeket az átvett vagyon nem fedezett, a várományfedezeti rendszernek utólagos bevezetése pedig a mutatkozó nagy hiány miatt szinte leküzdhetetlen pénzügyi akadályokba ütközött. A járulékkulcsot a bányanyugbértbiztosítási választmány meghallgatásával a belügy-

miniszter évenként állapítja meg; a kulcs ezidőszerint munkásjellegű munkavállalóknál 5.5%, a magasabbrendű munkavállalóknál pedig 6.5%. A kirovás alapja a tényleges kereset után igazodó napibérosztályozás. A járulékot a munkaadó fizeti, felét azonban a munkavállaló javadalmazásából levonhatja.

A bányanyugbértbiztosítási ág tartalékalapjának vagyona az 1937. december 31-i állapot szerint 10,172.000 P volt.

A szociális biztosításnak egyik igen fontos feladata a biztosítási esemény bekövetkezésének megelőzéssel elhárítása. A biztosítottaknak keresőképességét (egészségét, épségét, életét) részben munkahelyükön (a műhelyben, az üzemben), részben azon kívül fenyegetik veszélyek. A munkahelyen jelentkező veszélyek intézményes preventív elhárítására már az 1927: XXI. törvénycikk is lehetőséget ad, amennyiben akként rendelkezik, hogy az OTI a biztosításra kötelezett vállalatokra, üzemekre, hivatalokra és foglalkozásokra vonatkozó egészségvédő és balesetelhárító rendszabályokat bocsát ki; az óvórendszabályok bizonyos berendezések és készülékek alkalmazását is elrendelhetik. Ezenfelül az OTI egyes vállalatokra, üzemekre, hivatalokra és foglalkozásokra a hatályos óvórendszabályokban megállapítottakon felül különleges viszonyaikhoz képest külön óvóintézkedések foganatosítását rendelheti el. Mind az óvórendszabályok, mind az egyes óvóintézkedések a belügyminiszternek az illetékes szakminiszterrel egyetértő jóváhagyását igénylik.

Az a munkaadó, aki a hatóság által jogerősen elrendelt vagy az Intézet által joghatályosan megállapított óvórendszabályok vagy óvóintézkedések foganatosítását elmulasztja, pótvjárulékot köteles fizetni. Az a munkaadó viszont, aki a joghatályos balesetelhárító óvórendszabályok, vagy óvóintézkedések foganatosítását mulasztja el, baleseti biztosítási fokozott járulékot visel akként, hogy ily mulasztás esetében az illető üzem veszélyességi arányszámát magasabban lehet megállapítani.

A törvénynek a balesetelhárítást hatályosabbá tenni kívánó ez a rendelkezése a munkaadó magánérdekét és a nemzeti munkaerő védelmére irányuló közérdeket közös nevezőre hozza. Minél tökéletesebb valamely üzem balesetelhárító berendezése, veszélyességi arányszáma annál kisebb és következőképpen tulajdonosának az utólagos költségfelosztás során annál kevesebb baleseti biztosítási járulékot kell fizetnie. Az OTI egyébként is megragad minden olyan eszközt, amellyel a balesetek ellen védekezés közhasznú gondolatát a munkaadók és munkások között fejlesztheti. Az Intézet e nagyjelentőségű egészségvédelmi és balesetelhárító munkájával hatásosan egészsíti ki a munkásvédelem hatósági szerveinek és az iparfelügyeletnek működését s ezen a ponton a közgazgatásnak az Intézettel való vállvetett együttműködésére bőséges, sok eredménnyel kecsegtető alkalom nyílik. Ezt a nagyon kívánatos együttműködést mintegy intézményesen biztosítja az is, hogy az intézeti közgyűlés tagjai sorából választott 12 tagú balesetelhárítási szakbizottságnak az önkormányzati tagokon felül hivatalból tagja az iparügyi miniszter két kiküldöttje is.

Az Intézetnek megelőző tevékenysége azonban nem szorítkozhatik kizárólag a munkahelyre (a műhelyre, az üzemre), hanem – ha az egészségvédelem és a rokkantság elhárítása terén komoly eredményeket kíván elérni, – ezt a működését a munkahelyen túl kell terjesztenie. Az 1928: XL. törvénycikk ezért elrendelte, hogy az Intézet öregségi stb. biztosítási ága egészségvédő és gyógyító szolgálatot köteles szervezni. Ennek a szolgálatnak célja a biztosított népesség tömeges megrokkánásának megelőzése, továbbá a biztosítottakat fenyegető korai megrokkánás bekövetkezésének késleltetése és az ideiglenes rokkantság megszüntetése. Az 1937. évben az egészségvédő és gyógyító eljárási alap képzésére

fordított összeg 1,075.377 P volt; az alapnak az 1937. december 31-i állapot szerint mutatkozó tiszta vagyona pedig mintegy 6,700.000 P-t tett.

Az alap felhasználásának kereteit az egészségvédő és gyógyító eljárás rendtartása szabja meg, amelyet elsőizben a belügyminiszter adott ki. A megvalósítandó egészségvédelmi feladatok tárgyában az Intézet igazgatósága az egészségvédelmi szakbizottság meghallgatásával határoz. Ez a bizottság nem tisztán önkormányzati szerv, mert az igazgatóság által a közgyűlési tagok sorából választott 12 tagon kívül helyet foglalnak benne a belügyminiszter, illetőleg az iparügyi miniszter kiküldöttei is.

A biztosítottak testi és szellemi épségének megóvására és egészségük emelésére alkalmazandó egészségvédő eljárások: az egészségügyi viszonyok rendszeres figyelemmel kísérése, a társadalmegészségügyi felvilágosítás (népszerű oktatás), a faj egészségének védelmét szolgáló munka, a gyermek- és ifjúságvédelmi tevékenység, a népbetegségek elleni küzdelem, az egészségügyi és társadalmi gondozás, a foglalkozási átképzés elősegítése, az időszakonként visszatérő orvosi vizsgálatok teljesítése.

A gyógyító eljárás célja a megrokkánás késleltetése vagy az ideiglenes rokkantságnak – legalább huzamos időre terjedő – megszüntetése. Ebből a célból kórházi (szanatóriumi és ellátásos gyógyfürdői) kezelés, orvosi gyógykezelés, gyógyszerek és más gyógyító tényezők szolgáltathatók.

A nagyközönség előtt is ismeretes már az Intézet egészségvédelmi ismeretterjesztő füzeteinek, röplapjainak, plakátjainak tömege, ismeretes a fiatalok üdültetésére szolgáló Horthy Miklós-telepi, máriabesnyői, balatonkenesei és balatonlellei üdülőházak tevékenysége, amelynek keretében az 1937. év folyamán az Intézet 6.581 fű- és leánytanoncot részesített 2 hetes üdülésben.

Az egészségvédelem keretébe illeszkedik a fiatalok helyes pályaválasztását előmozdító képességvizsgálat is, amelynek a 17 évnél fiatalabb biztosításra kötelezettek magukat alávetni kötelesek. Az Intézet képességvizsgáló állomása 10 éves fennállása alatt már mintegy 50.000 vizsgálatot végzett.

Az Intézet egészségvédő tevékenységének legfontosabb része a népbetegségek elleni küzdelem. Az Intézet a népbetegségekben szenvedő, illetőleg fertőzési veszélyeknek és lehetőségeknek kitett egyének életkörülményeinek felkutatásáról és lehetőség szerint a betegség továbbterjedésének megakadályozásáról gondozó intézetek és megfelelően kiképzett védőnők útján gondoskodik.

Ez a tevékenység főleg a tüdőgümőkór, a nemibetegségek és a reuma ellen irányul. E téren az Intézet a törvényhatóságokkal, a városokkal és a községekkel munkaközösségi alapon létesített intézmények útján is tevékenykedik. Ilyen munkaközösségi alapon működő intézmény ezidőszert 12 van; a további hasonló intézményeknek az ország egész területén kiépítése tervszerűen folyik.

A most vázolt munkaterületre vonatkozó tennivalók eredményes, biztos alapokon és gondos előreszámítással történő kimunkálását nagyban elősegíti a rendszeres statisztikai adatgyűjtés és feldolgozás. Erre az Intézetnek – éppen az egészségvédelmi főosztály keretében szervezett – külön statisztikai osztálya van, amely az országos statisztikai hivatal részére is teljesít adatszolgáltatást.

Megemlíteni kívánom azt a mind fontosabbá váló szerepet is, amelyet az Intézet, mint hatalmas tőkegyűjtő központ, hazánk gazdasági életének különböző területein elfoglal.

Kereken 129,700.000 pengő az az összeg, amelyet az Intézet kilenc év alatt egyedül az öregségi, rokkantsági, özvegységi és árvasági biztosítási járuléktartalékalap vagyonának

gyümölcsöztetése érdekében az 1929. évtől az 1938. év végéig összegyűlt tőkéiből miniszteri jóváhagyással az ország gazdasági életének vérkeringésébe visszavitt, illetőleg a legközelebbi időben visszavisz, mégpedig részben munkaalkalmak közvetlen létesítése vagy ilyenek támogatása útján, részben különböző hiteligények kielégítése révén.

Meg kell emlékeznem arról is, hogy az OTI-nál már évek óta rendszeres munka folyik az ügyviteli munka egyszerűsítése és ésszerűsítése érdekében. Itt mindenesetre bizonyos fokú óvatosságra van szükség, mert csaknem minden intézeti intézkedésnek anyagi következménye van és mert sok ezerre megy a jogosulatlan, sőt rosszhiszemű igénylők száma. Csak a nemismerés mondhatja, hogy az Intézet „bürokráciája” önmagáért van, hogy lassú és kényelmes lenne. Természetes, hogy – mint a világon minden emberi dolog – ez az ügyviteli szervezet és ügyintézés sem tökéletes, de állandóan résen vagyunk, hogy a közérdek minél méltóbb kiszolgálásának jegyében a hibákat felfedezzük és kiküszöböljük.

Szeretném még a megértő figyelmet felhívni arra, hogy az 1927: XXI. te. 196. §-ának parancsoló rendelkezése szerint a hatóságok az OTI megkereséseinek eleget tenni és azt működésében támogatni kötelesek. Ez a nagyfontosságú törvényi rendelkezés biztosítja jórésben azt, hogy Intézetünk a reá bizott feladatok ellátásában vele szemben támasztott magas igényeknek meg tudjon felelni és ezzel az általános közigazgatásnak egyre bővülő szociális tevékenységébe is sikeresen tudjon bekapcsolódni. Sajnos, az említett törvényi rendelkezés még mindig nem ment eléggé be a köztudatba és ennek nyomán nem is alakult még ki a hatóságok oldalán a segítőkészségnek az a módja és mértéke, amely pedig az OTI által ellátott nagyfontosságú szociális ügyek eredményes megoldásánál nélkülözhetetlen. Pedig ki kell emelnem, hogy ez az OTI részére kért támogatás tulajdonképpen kölcsönös, mert – a lehetőség határain belül – az OTI is mindenkor készségesen tesz eleget a közigazgatási hatóságok megkereséseinek. (Hogy pl. mást ne említsek, a budapesti kerületi pénztár naponként átlagban 100 igazolást ad ki a szegénységi bizonyítvány elnyerésének előfeltételeként arról, hogy az illető jelentkező nem OTI-biztosított.) Az OTI közcélok szolgálatában álló munkájának mind szélesebb körökben megismerése azonban reményem szerint meg fogja teremteni azt a kedvező légkört, amelyben az Intézet és az általános közigazgatás összhangzatos és vállvetett együttműködése magától értetődő, természetes jelenséggé válik.

Egyébként, hogy törvényhozásunk is mily nagy súlyt helyez az OTI és az általános közigazgatás harmonikus, egymásba kapcsolódó működésére, bizonyítja az 1929: XXX. törvénycikknek az a rendelkezése, amely szerint a vármegyei és a városi törvényhatósági bizottságnak szakszerűség képviselője címén tagja az OTI illetékes kerületi pénztárának ügyvezetője, érdekképviselője címén pedig tagjai az Intézet illetékes kerületi pénztári választmányának a biztosításra kötelezettek sorából kijelölt kiküldöttei, továbbá az 1930: XVIII. törvénycikknek, illetőleg az 1934: XII. törvénycikknek az a rendelkezése, amely szerint az Intézet elnökét szakszerűség képviselője címén Budapest székesfőváros törvényhatósági bizottságának közgyűlésére meg kell hívni. Itt említem meg, hogy az 1928: XIII. törvénycikk értelmében az Intézet elnöke – hivatala alapján és annak tartama alatt – tagja az országgyűlés felsőházának.

Ha csak nagy általánosságban is sikerült érzékeltetnem azt, hogy az OTI milyen rendkívül fontos szerepet tölt be a magyar életben, nem végeztem hiábavaló munkát. Ha pedig sikerül a hallgatóság lelkében ehhez a nagy munkához a maradandó megértést, az egyszerűen támogató készséget felkeltenem, nagyon sokat nyer az a közérdek, amelynek mindannyian hű szolgálói vagyunk és maradunk.